

Haapsalu Linnavalitsus
hlv@haapsalulv.ee

Teie: 30.06.2023 nr 6-1/50/18-572 ja
27.06.2023 nr 6-1/50/18-570
Meie: 14.08.2023 nr 3-1.1/2023/4200

Ettepanekud Haapsalu linna üldplaneeringule 2030+ ja täpsustused seoses Haapsalu linna vastuskirjaga

Täname teid 30.06.2023 kirjas nr 6-1/50/18-572 ja meie ühisel kohtumisel 7. juulil Haapsalu linnavalitsuses kokku lepitud võimaluse eest esitada ettepanekuid Haapsalu linna üldplaneeringule 2030+ riigimetsade majandamist puudutavatele peatükkide sõnastuse muutmiseks. Teeme need ettepanekud lähtuvalt Rahandusministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi vahelise 28.08.2020 toimunud üldplaneeringute teemalise ühisnõupidamise kokkuvõttele – *Kehtestatavad piirangud või tingimused peavad olema selgelt seotud üldplaneeringu ülesannetega tagada piirkonna ruumilist arengut. Piirangute korral peab olema ka mõju hinnatud, sh mis juhtuks siis, kui piiranguid ei seataks. Üldplaneering ei saa üle võtta metsamajandamiskavade rolli.*

Olles tutvunud üldplaneeringu seletuskirja teksti ja kaardimaterjaliga, teeme ettepaneku teha seletuskirja tekstis järgmisi muudatusi:

- 1) Peatükk 3.2.6. Kõrgendatud avaliku huviga alad sõnastada alljärgnevalt:

Kõrgendatud avaliku huviga alade määratlemine koos määratud tingimustega on vajalik nii elanikkonna puhkeharjumuste toetamiseks, kui ka Haapsalu kontekstis oluliste piirkondade omanäolisuse tagamiseks. Üldplaneeringus esile tõstetud väärtuslike metsa-aladega piirkonnad (KAH-alad) on olulised külastuskeskkonna visiitkaardina laiemalt, kuid kannavad ka iga konkreetse piirkonna identiteeti ja kujundavad elanike igapäevaseid harjumusi.

Oluline on luua ja hoida asulate ümber elutervet keskkonda, mis kindlustab nii täna kui ka tulevikus erinevate metsaga seotud väärtuste püsimise ja nende väärtuste kasutamise võimaluse nimetatud alal. Seetõttu on vajalik tundlik lähenemine seal asuvate metsade majandamisele. Üldplaneeringus määratud kõrgendatud avaliku huviga metsaalade väärtusteks (olenevalt asukohast) loetakse lisaks metsa majanduslikule väärtusele:

- *marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumise võimalus;*
- *rekreatiivne potentsiaal;*
- *metsamaastiku esteetilisus;*
- *puude liigiline koosseis;*
- *elustiku mitmekesisus;*
- *erivanuseliste puude rohkus;*
- *head ühendused elamualadega (asustuse servas);*
- *hästi läbitavad rajad ja teed (puhkamine ja sportimine).*

Nende metsaalade majandamisel on oluline tagada asukohapõhine koostöö metsaomaniku, ametkondade ja kohalike elanike vahel, et eelpool nimetatud konkreetsest asukohast tulenevad väärtused säiliks ja majandusvõtted tagaksid metsa jätkusuutlikkuse uuenemise näol.

Väärtuslike metsapiirkondadena on üldplaneeringus määratletud:

- *suurema avalik huviga või asustusega piirnevad metsapiirkonnad;*
- *puhkemajanduslikult olulised metsamassiivid, mille osas on eeldatavalt kõrgem avalik huvi;*
- *matkaradasid ja kalmistuid vahetult ümbritsevad metsaalad;*
- *miljööväärtuslikule alale jäävad metsad.*

Haapsalu linna territooriumil määratletakse kõrgendatud avaliku huviga riigimetsaaladena (alade täpne paiknemine on toodud üldplaneeringu kaardil):

- *Pullapää;*
- *Paralepa parkmets;*
- *Paralepa mets;*
- *Valgevälja;*
- *Herjava;*
- *Haeska teerist.*

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala majandamise tingimused:

- *metsaala piir täpsustatakse koostöös metsaomaniku või tema esindaja ja kohaliku omavalitsusega;*
- *alal planeeritavad raied kooskõlastatakse kohaliku omavalitsusega ala pikaajalise metsatööde plaani koostamise käigus;*
- *metsaala käsitletakse ühe tervikuna, millel välja raiutud või välja langenud puud asendatakse või asenduvad kasvukohale looduslikult omaste puudega, mille tulemusel kujuneb erivanuseliste ja eriliigiliste puistute olem ühel tervikalal (ÜP kaardil tervikalana märgitud väärtuslikud metsaalad). Sel viisil kujunevad tulevikus metsaalal erivanuselised ja eriliigilised puistud;*
- *uuendusraietest eelistatakse turberaiet metsades, kus on olemas peapuuliigi elujõuline järelkasv või võimaldavad selle tekke looduslikud tingimused. Turberaiet ei planeerita juhul, kui puistu liigiline koosseis või sanitaarne seisund seda ei võimalda. Uuendusraiel tuleb määrata kasvama jäävate elujõuliste säilikpuude määr (näiteks kuni 20-30% vanametsa tihedusest). Kõik täpsemad kriteeriumid (näiteks säilikpuude arv, raieala suurus vms) või täiendavad nõuded (säilikpuude paiknemine, raie teostamise aeg vms) metsade majandamisele sätestatakse koostatavas ala metsatööde plaanis. Püsiva metsa ilme säilitamiseks kavandatakse raietöid üle kogu ala, et vältida üksikute suurte raiealade tekkimist ja tühjaks raiumist, säilitades metsa omapära ning väljakujunenud looduslikud motiivid;*
- *raied planeeritakse maastikku sobitvalt vältides suurte avatud vaadete tekkimist (kui piirkonna väärtuseks ei ole avarad vaated, mida tuleks taastada) ning eelistades liigendatud ja ebakorrapärase kujuga lanke;*

- võimalusel planeeritakse raietööde käigus põhikaardil näidatud teede ja radade äärde puhver või rohkem säilikipuid;
- raietöid ei tehta lindude aktiivsel pesitsusajal (15.04 – 15.07);
- metsamaterjali kokkuveoteed, laoplatsid ning väljaveoteed tuleb korrastada pärast materjali äravedu esimesel võimalusel.
- rohevõrgustiku aladel tuleb metsa majandamiseks tehtavad tööd planeerida selliselt, et metsamaa kõlvikut ei katkestata rohevõrgustiku ulatuses lagedaks raiutava alaga.

Kõrgendatud avaliku huviga alade metsatööde kavade kooskõlastamine kohaliku omavalitsusega on tänaseks RMK tavapraktika ja leiame, et see võiks samamoodi olla sätestatud ka Haapsalu linna koostatavas üldplaneeringus. Sisuliselt see uus sõnastus kirjeldaks üldplaneeringus olukorda, kus planeering määrab kõrgendatud avaliku huviga alad ja kirjeldab põhimõtted nende hoidmiseks ja kasutamiseks ja kinnitatakse üle, et detailsed kavad (koos raieviiside ja võimalike raiealade suurustega) koostatakse koostöös kohaliku omavalitsusega ning selle plaaniga peab nõus olema ja selle ka kooskõlastama kohalik omavalitsus.

Ka Haapsalu väärtuslikes metsades lähtub RMK oma plaanides sellest, et neis metsades oleks nii noori, keskealisi kui ka vanemaid puid ja ka metsa, mis jääb raietest puutumata. Metsa eluringist tulenevalt tuleb selleks, et mets oleks kogu aeg olemas ja temast oleks tänasega samalaadset rõõmu ja kasu inimestele ka tulevikus, teha siiski mõistlikul määral noortele ja keskealistele puudele ruumi, kus neil oleks võimalus kasvada suurteks ja tugevateks.

Millised on parimad metsamajanduslikud võtted, see on juba konkreetse tegevuskava koostamisega lahendatav. Sellise tegevuskava koostamiseks ei ole tingimata vajalik üldplaneeringusse karmide ja mitmeti mõjuvate tingimuste kirjutamine, kuid üldplaneering ka ei takista sellise tegevuskava koostamist juhul, kui sellega ei keelustata kehtiva seadusandlusega lubatavaid raieviise.

- 2) Peatükis „II kaitsekategooria kohaliku kaitse aluse metsa maa-ala kaitse- ja kasutustingimused“ (lk 66-67) teeme ettepaneku punkti „Maa-alal on lubatud uuendusraie järgmistel tingimustel...“ tervikteksti asemel kasutada sõnastust „Alale koostatakse metsatööde kava, mis kooskõlastatakse Haapsalu Linnavalitsusega“. Nagu eespool viidatud, siis üldplaneeringu formaat ei ole kohane detailsete tingimuste seadmiseks. Üldplaneeringu eesmärk on anda üldised suunised, sh kohustus metsatööde detailse kava koostamiseks ja kooskõlastamiseks kohaliku omavalitsusega. Leiame, et selline sõnastuse muudatus ei mõjuta üldplaneeringu sisu, vaid viib kooskõlastamist vajavad tingimused üldplaneeringule lisaks koostatavasse dokumenti.
- 3) Peatükis „Tingimused ilmekale vaatekohale ja teelõigule“ (lk 76) toodud punkt „Väärtuslikel maastikul olevatel ilmekatel teelõikudel maanteed (põhi-, tugi- ja kõrvalmaanteed) ääres vähemalt kuni 100 m laiuse ribana on teelt avanevate vaadete säilitamise eesmärgil lageraie keelatud, v.a linnavalitsuse loal metsakahjustuste korral.“ tekitab lageraiete keelamisel teekaitsevööndis olukorra, kus turberaietega raiutakse metsa ka selleks mittesobivates puistutes. Aegjärgse raie puhul muutub tuulehellaks hõredamaks raiutud mets või jääb veer- või häilraie korral viimase raiejärguna tee äärde kitsas metsariba, mis on tuulehell ning teele langevad puud tekitavad liiklusohutlikke olukordi. Riigimaanteedega piirnevad lageraied kooskõlastatakse Transpordiametiga ka praegu ja reeglina seatakse kooskõlastuses tingimuseks, et seemne- ja säilikuude kaugus teest peab puu murdumisel välistama selle sattumise riigiteele. Seega on praegu toimuva praktikaga tagatud lageraiete puhul raiejärgne liiklusohutus. Kuna teekaitsevööndisse jäävate turberaiete puhul Transpordiameti kooskõlastus vajalik ei ole, siis kaob ka raiete eelne kontroll hilisema liiklusohutuse osas. Teeme ettepaneku liiklusohutuse huvides antud punkt üldplaneeringu seletuskirjast

eemaldada. Sama punkt esineb ka lehekülgedel 78 ja 88, teeme ettepaneku eemaldada kõnealune punkt ka sealt.

Samuti peame oluliseks täpsustada mõningaid Haapsalu Linnavalitsuse 27.06.2023 kirjas nr 6-1/50/18-570 toodud asjaolusid (kaldkirjas toodud tsitaadid Haapsalu Linnavalitsuse vastuskirjast):

Metsade majandamise kava ei sisalda paraku mitte mingisugust kaalutlemist, kas kavandatud arvukad lageraiet Valgevälja metsas ja ka teistel väärtuslike maastike aladel ning rohevõrgustiku aladel aitavad kaasa üldplaneeringuga kavandatud väärtuste säilimisele. Kuigi just sarnases kavas oleks kõige sobilikum kaalutlusi teha.

Nõustume, et kava tekstiosa on võimalik alati kirjutada pikemaks ja põhjalikumaks. Samas juhime tähelepanu, et maastikväärtuse paremaks säilitamiseks vähendati 16.06.2021 koosoleku tulemusena lageraielangi maksimumpindala hektarini ja kavandatud tööd on metsakasvatustlikud raiet, mitte raadamine, seega ei ole kavandatud töödel mingit mõju rohevõrgustiku toimimisele. Sõna „arvukad“ kasutamine Valgevälja metsade majandamise kava kontekstis on eksitav, sest kava elluviimise lõpus on vana metsa osakaal kasvanud 3%, 24-lt 27-ni.

On väärt tõlgendada, et „Mets asula kaitseks“ on suunatud riigimetsa suunas, sest sama ala jätkub ka asulaga piirnevatel eramaadel.

Juhime tähelepanu, et „Mets asula kaitseks“ kavandatud metsariba paikneb ristisuunas nii maanteelt kui võimalikult tulevaselt raudteelt pärineva müraallikaga, mistõttu ei täida seatud piirang oma eesmärki. Raudteega paralleelselt asuva RMK halduses oleva riigimaa kinnistu Kaaremetša (67401:008:0274) osas oleme seatud piiranguga nõustunud kuna sealne piiranguala asub paralleelselt elamute ja kavandatava raudtee vahel.

Seega soovib omavalitsus määrata asula kaitseks riigimetsast 3 ha suuruse metsariba, mis moodustab kogu katastriüksusest vaid 3,7 %.

Arusaamatu on piirangutega seotud ala osakaalu võrdlus ülejäänud kinnisasja pindalasse. Näiteks kogu Eesti riigimetsast moodustab 3 ha ca 0,0003%. Juhime tähelepanu, et maakasutuse planeerimine põhineb konkreetset ala, tema kasutuseesmärke ja seal tehtavate tegevuste mõju silmas pidades. Ümbritseva ala kaasamine mingite otsuste mõjutamisse on meelevaldne.

... ei ole peetud silmas naaberkinnistu avatud ala, vaid võimalikku ulatuslikku lageraiet asula piiri läheduses samal riigimaa katastriüksusel (67401:008:0258 Haapsalu metskond 7, 80,7 ha).

Juhime tähelepanu, et RMK peab uuendusraieid planeerides kinni pidama Metsaseadusest ja säästva metsanduse standarditest ning raiemahu mingis piirkonnas määrab metsade vanuseline olem ja looduskaitseelised piirangud. Riigimaa katastriüksuse Haapsalu metskond 7 (67401:008:0258) 80,7 hektarist on lageraiega raiutav hetkel 2,4 ha (ca 3% katastriüksuse pindalast) ja järgmise kümne aasta jooksul jõuab küpsusvanuseni veel 6,8 ha (ca 8%). Selliste mahtude juures on sõna „ulatuslik“ kasutamine eksitav.

Kõnealune tingimus üldplaneeringus ei ole meelevaldne, vaid tehtud Eestimaa Looduse Fondi ekspertide ettepanekul (ELF soovitusel Haapsalu linna üldplaneeringusse 11.02.2022 6-1/50/18-422, kiri kättesaadav avalikust dokumendiregistrist).

Jääme seisukohale, et tegu on meelevaldsete arvudega kuna viidatud ELFi kiri ei viita toodud arvude algallikale ja ei põhjenda nende metsakasvatustlikku sisu.

Mööname, et Paralepa parkmetsa on majandatud läbi ajaloo püsimetsana, mistõttu jääbki linnavalitsusele arusaamatuks, RMK poolne soov ja surve asuda alates 2018. aastast metsa majandama uuendusraietega, mitte näiteks eelmises punktis kirjeldatud hooldus- ja harvendusraietega.

Vabandame eksitava sõnastuse pärast ja täpsustame: Paralepa metsa on püsimetsana lageraietega majandatud läbi ajaloo. Teiepoolne sõnastus, nagu oleks Paralepa metsas lageraieid tehtud alates 2018. aastast on eksitav. Paralepa metsade uuendamist lageraietega läbi ajaloo näitavad nii vanad metsakaardid, meie kirjas viidatud Toivo Meikari artikkel kui ka metsa tänane olem, kus metsaeraldised koosnevad valdavalt üheerialistest puudest. Samuti on eksitav võrdlus uuendus- ja hooldusraiete vahel, tegu on täiesti erinevat eesmärki täitvate raieviisidega. Veel juhime tähelepanu, et hooldus- ja harvendusraied ei ole sama tasandi mõisted, vaid harvendusraie on hooldusraiete üks alaliik.

Pildilt nähtub, et p 7 on infotahvel raielangil, mis tutvustab harvendusraiet männikus, punktis 8 infotahvel, mis tutvustab harvendusraiet kuusikus jne. Siit järeldus, et nii männikuid kui ka kuusikuid on sellel alal täiesti võimalik ka harvendusraietega majandada.

RMK ei ole väitnud, et harvendusraied antud alale ei sobi, palume veelkord uuendus- ja hooldusraieid omavahel mitte segi ajada.

Linnavalitsusele jääb arusaamatuks, miks RMK on otsustanud loodusraja likvideerida ilma avaliku aruteluta või linnavalitsusega läbi rääkimata, sealjuures teades, et rada on aktiivses kasutuses ja koostatavas üldplaneeringus kavandatakse Paralepa metsadesse kohaliku kaitseala ning selle loodusraja olemasolu on just üks nendest väärtustest, mida on kaitseala moodustamiseks ala puhkeväärtusena esile toodud.

Juhime tähelepanu, et RMK1 ei ole kunagi Paralepa metsas olnud loodusrada, mida oleks saanud likvideerida. RMK halduses on Peetikivi puhkekoht, mis on RMK poolt hooldatud ja vastab puhkekohale esitatud nõuetele. Paralepa metsa õpperaja on rajanud Läänemaa Keskkonnateenistus ja seda RMKle üle antud ei ole.

Lageraiete keelamine ettepanekuid kohaliku kaitse alla kavandatavas Paralepa metsas Kilti külas (katastriüksustel 67401:001:0668; 67401:001:0264) kui ka KAH aladel, on üldplaneeringu planeerimisperioodil tehtud korduvalt nii SA Eestimaa Looduse Fond, kohaliku kogukonda esindav MTÜ Roheline Läänemaa kui ka SA Keskkonnaõiguse Keskus.

Juhime tähelepanu, et viidatud huvigruppide ettepanekud ei oma sisulist põhjendatust, ei võta arvesse metsa kasvu ja arengu seaduspärasusi ning säästva metsamajandamise põhimõtteid aastakümnete üleses perspektiivis. Nagu oleme varasemalt viidanud, näitab analüüs, et ka lageraie pindala piiranguga 1 ha ja uuenemise kõrguse piiranguga 2 m ei ole võimalik alal rakendada säästva metsamajandamise põhimõtteid, seda enam turberaiete korral, milliste osas on metsade uuendamise tempo veelgi aeglasem ja kasutusvõimalused piiratumad.

Koostatava üldplaneeringu käigus oleme täpsustanud lageraie piiranguga ala minimaalseks vajalikuks, et mitte seada maaomanikele ebaproportsionaalseid ja mittevajalikke piiranguid. Alal on uuendusraie lubatud, seega ei ole lageraie piirang teeäärse alal, kus teekaitsevööndis on juba seadusest tulenevalt lageraie keelatud, linnavalitsuse hinnangul ebaproportsionaalne piirang.

Juhime tähelepanu, et lageraie keelamine sunnib maaomanikke piirangualal teostama turberaieid, mis teevad läbiraiutud metsad tormihellaks ja suureneb oht üksikpuude teele langemiseks, seega

kasvab piiranguga kavandatud teedel liiklusohut. Seatav piirang 100 m puhvriga hõlmab ca 3% omavalitsuse territooriumist, tegu on täiendava piiranguga lisaks teistele üldplaneeringuga kavandatud piirangutele ja seda ei saa pidada seetõttu minimaalseks vajalikuks. Samuti on eksitav väide, nagu oleks seadusest tulenevalt lageraie teekaitsevööndis keelatud, Ehitusseadustiku paragrahv 70 sätestab ka põhjendatud erisused. Kuna piirangut kavandatakse ka riigiteedega külgnervatele aladele, siis tekib olukord, kus tee valdaja kaitsevööndi ulatuses lubab lageraie (näiteks 30 m laiuse ribana), aga raie on piiratud kaitsevööndist kaugemale jäävas osas. Sellises olukorras muutub piirangu eesmärgi (maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste säilitamine) saavutamine küsitavaks.

Nagu varasemalt oleme esile toonud, moodustab Haeska kah ala ettepanek vaid mõne % (0,44 km²) tohututest riigile kuuluvatest metsaaladest (20 km²), mis jäävad 5 km raadiusesse Haeska teeristist põhjapoole.

Juhime veelkord tähelepanu, et selline meelevaldne võrdlus kavandatud piirangu ala ja juhusliku suurusega naaberalal vahel ei ole kohane. Piirangute seadmise eesmärk ei saa olla mingi proportsiooni saavutamine, vaid piirang peab olema seotud konkreetse kohaga ja olema seostatav soovitud tulemuse ja antud ala võimalike kasutuseesmärkidega.

Praktika näitab, et näiteks männikute lageraietega majandamisega kaovad männikud ära ja asemele kasvab lihtsalt võsa, millest kujuneb aastatega lehtpuumets.

Sellise väite sidumine praktikaga sügavalt eksitav, samuti ei ole seost uuendusraieviisi ja uue metsapõlve puuliigi vahel. Konkreetne seos on puuliigi ja kasvukoha ning tehtud metsakasvatustööde ja nende intensiivsuse vahel ning sellest lähtuvalt on ka võimalused, millist puuliiki uue metsapõlvena kasvatada saab. Näiteks on männi kasvatamine võimalik ka viljakas suure rohukasvuga kasvukohas, aga see eeldab metsakultuuri rajamist istutamise teel ja aktiivset hooldustööd järgnevatel aastatel. Praktika näitab, et parimad tingimused uue ja antud kasvukohale sobivaima metsapõlve väljakasvatamiseks luuakse lageraie järgselt ja seda eeskätt valgusnõudliku männi osas. Positiivseid ja negatiivseid näiteid lähtuvalt tehtu või tegemata jäetud metsakasvatustöödest võib ridamisi leida ka Paralepa ja Valgevälja metsadest.

22.05.2018.a. ringsõidul Haapsalu linna metsades selgitasid RMK esindajad, et siinkandis lageraiutud männikute asemele noori männikuid ei istutata, sest ulukite populatsioon on suur ning põdrad ja kitsed söövad männikasvud ära. Seega pole tegevus majanduslikult mõttekas ja otstarbekas.

Ulukite mõju noore metsa kasvule, eriti männile, on oluline. Selle vähendamiseks pritsime noori männikultuure ulukitõrje repellentidega ja teeme koostööd kohalike jahiühendustega sõraliste arvukuse ohjamiseks ja seeläbi ulukikahjude vähendamiseks. RMK igapäevane tegevus on suunatud tervemate ja tootlikumate metsade kasvatamisele, muuhulgas oleme viimastel aastatel kasvanud repellentidega pritsitavate metsakultuuride mahtu, samuti on põdra arvukus Läänemaal langenud viimastel aastatel ligi kaks korda ja selle tulemusena on kahjustatud männikultuuride pindala Läänemaa riigimetsas käesoleval ajal marginaalne.

Pigem vastupidi, MTÜ Roheline Läänemaa (Haapsalu kogukondasid esindav organisatsioon) ettepanekuid pole kavas kaalutud ega ka arvestatud.

Väide on eksitav, RMK kaalub KAH aladele metsade majandamise kavu koostades kõiki esitatud ettepanekud, kuid arvestada saame ettepanekutega, mis on antud kava koostamise eesmärgi ja kavandatava ala looduslike tingimusi silmas pidades ka teostatavad.

Kui metsa majandamise eeskiri on vastuolus seadusega, siis peaksid vastava valdkonna spetsialistid ja juristid asuma emba-kumba õigusakti korrigeerima. Kuni vastuolu kestab, tuleb lähtuda seadusest, sest õigusloomes peavad eeskirjad vastama seadusele.

Kordame veelkord, et seadusandluses on kõik korrektne. RMK poolne tähelepanu juhtimine seisnes selles, et liituse kui kõlviku määratlemise tunnust on üldplaneeringu eelnõu tekstis kasutatud metsa uuenemise määratlemise tunnusena. Metsa uuenemist hinnatakse kasvukohale sobivate puuliikude tiheduse (tk/ha) ja keskmise kõrguse järgi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Kusmin
RMK Metsaosakond
Läänemaa metsaülem

Koopia: info@kliimaministeerium.ee, info@agri.ee